

De broedvogels van de Esscheplaat

Een voormalige zoetwatergetijdengriend langs het Hollandsch Diep

Peter de Barse & Gerard Ouweneel

Vanaf 2006 inventariseert een team van de vogelwerkgroep van Hoekschevaards Landschap (HWL) de broedvogels van de Esscheplaat, een 97 hectare groot reservaat van Staatsbosbeheer. Deze voormalige productiegriend ligt langs de noordoever van het Hollandsch Diep, in het oosten van de Hoeksche Waard. Als gevolg van de afsluiting van het Haringvliet in 1970 werd het tijverschil gereduceerd tot circa 30 cm, een maatregel die het milieu ingrijpend wijzigde.

Op kaarten uit de eerste helft van de zeventiende eeuw staat de Esscheplaat aangegeven als een opwas in het Hollandsch Diep. Twee eeuwen later kreeg de plaat zijn huidige vorm, maar stond deze op kaarten nog steeds los van de vaste wal ingetekend. Men beschreef de opwas toen als een slikplaat met als kern riet- en biezenvelden, dus waarschijnlijk van een type zoals de tegenover Moerdijk in het Hollandsch Diep liggende Sassenplaat tot 1970. Eerst eind negentiende eeuw veranderde de situatie. Een bij het kadastrale plan van de gemeente Strijen behorende kaart uit 1887 laat de huidige terreinstructuur zien, inclusief de krekken. Deze waren gegraven voor de waterhuishouding en om geogoste biezen, riet en griendhout af te voeren. Fraaie namen als de Kreek van Hannes Dubbeldam, het Hans Koolen Gat, de Kreek van Koosjes

en andere herinneren aan het griendbedrijf, dat een halve eeuw geleden in verval raakte en in feite dus niet lang heeft voortgeduurd. Op de Esscheplaat bleven twee authentieke griendwerkersketen behouden. Een woonak, waarin griendwerkers konden verblijven, werd eind vorige eeuw helaas prijsgegeven. Eb en vloed dicteerden het harde bestaan van de griendwerkers. Deze beïnvloedden het aanzien van het griendmilieu. Zij wilden immers een hoge oogstopbrengst bereiken, zodat de grienden ingericht werden gericht op het welzijn van wilgen: met kaden en greppels ordenden ze de waterhuishouding en ze hielden de ruigtekruiden kort. Vóór 1970 was het tij met een gemiddeld verschil van circa twee meter de belangrijkste sturende factor voor het milieu. Ook al was in de loop van de jaren zestig van de vorige eeuw het stempel,

De Plaat van het Land van Essche ligt aan het Hollandsch Diep, ten zuiden van Strijen.

Bron: Topografische kaart 1:25.000 (2010).

De Cetti's Zanger is een incidentele broedvogel. De biotoop is minder geschikt voor deze soort omdat een dichte ondergroei er veelal ontbreekt. Foto: Hans Gebuis.

dat het griendbedrijf op het aanzien van de Esscheplaat had gezet, al aan het weggebben, in november 1970 betekende de sluiting van het Haringvliet ook voor het reservaat een milieuschok. Wat de gevolgen waren en de maatregelen die Staatsbosbeheer uitprobeerde om tot een nieuw evenwicht te komen en wat die pogingen als eerste resultaten opleverden, is door één van ons beschreven (Ouweneel 1990).

Toch in het kort een terugblik. Omdat natuurbeheer zich nauwelijks had geprepareerd op de consequenties van de afsluiting van het Haringvliet, beperkte het beheer zich in de eerste jaren na 1970 tot het snel doorvoeren van maatregelen, waarbij enkele experimenteel van aard waren. Afgezien van de komst van een oeververdediging was de aanleg van voorzieningen die binnen het reservaat het waterpeil omhoog brachten en hoog hielden, zeer belangrijk. In de op het buitenwater uitmondende kreken kwamen vaste dammen, voorzien van binnenwaarts gerichte klepduikers. Deze lieten bij hoge standen op het Hollandsch Diep het water binnen en hielden dit vast. Het voor de Esscheplaat kenmerkende fijn vertakte stelsel van kreken, vletsloten, stromers en prielen voert het water tot diep in het reservaat. Een aangename verrassing was dat in dit waterstelsel Grote Modderkruipers verschenen en floreerden. Thans bevindt zich hier één van de grootste populaties van dit land. Bevers doen het goed op de Esscheplaat. Staatsbosbeheer is voortdurend doende het waterhuishoudingsstelsel te verbeteren. De Grote Brandnetel is goeddeels verdwenen. Deze liet na de afsluiting een zodanige explosie zien dat ze het vegetatiedek ging domi-

neren. Stellig is die verdwijning één van de resultaten van de 'geleide' waterhuishouding.

Excursies voorjaar 2016

Afgezien van de inventarisatierondes door leden van het HWL-team, boden de Staatsbosbeheer-functionarissen Nico de Bruin en Ernst Kraus aan ons te vergezellen op hun rondes door het reservaat. Deze gezamenlijke excursies waren inzicht verruimend. Maar eerst wederom een korte terugblik. Vanaf 1958 werden de grienden successievelijk uit exploitatie genomen. Dit leidde ertoe dat de wilgen en kruidenvegetaties gingen doorgroeien. Toen Staatsbosbeheer in 1965 het gebied in handen kreeg, stelde men zich tot doel te komen tot een rivierbegeleidend loofbos. Op hogere terreindelen plantte men loofhoutsoorten als Zomereik, Es, Meidoorn en Zwarte Populier. Deze aanplant alsmede de doorgesloten Wilgen bleken gevoelig voor herfst- en winterstormen. Omdat Staatsbosbeheer als beheersmaatregel aanvankelijk voor verder 'niets doen' had gekozen, stierven veel ondertakken en ook bomen af, waardoor de over het open Hollandsch Diep aanstormende zuidwestenwind gaten kon slaan. Door die windval ontstonden binnen het bosareaal meer open terreindelen, een proces dat nog steeds doorgaat, zodat hierdoor belangrijke delen van het gebied een opmerkelijk transparant karakter kregen. Gekapseide bomen raakten overgroeid. Net als in de Biesbosch kwam de Reuzenbalsemien tot ontwikkeling. Andere delen, zij het een geringere oppervlakte, zijn 's zomers tot op aanmerkelijke hoogte overwoekerd door een gesloten plantendek.

De broedvogels van de Esscheplaat

De bezoeken met Staatsbosbeheer gaven meer inzicht in de huidige beheersstrategie en toekomstplannen. De eerste excursie vond plaats op 20 april. De heren vertelden dat de kudde van 54 Schotse Hooglanders, exclusief kalven, gehalveerd zou gaan worden. Om de nog weinige overeind staande hoge bomen te beschermen tegen bevervraat zijn deze omgaasd. Weliswaar vinden er prikacties van ganzeneieren plaats maar, getuige de vele Grauwe Ganzen met tomen pullen, is het ondoenlijk om in de nattere terreindelen met dichte ondergroei de nesten op te sporen. Ernst Kraus demonstreerde het functioneren van de waterhuishouding. Recent werd op advies van vlinderkundige Henk Bunjes ter verdere verbetering een kanaaltje aangelegd, dat dan ook diens naam kreeg. In een open terreindeel ontstond spontaan een forse plas, waaruit op 7 juni een Witgat opsteeg. Kort voor die tweede rondgang was namens het Droomfonds Haringvliet een delegatie op bezoek geweest. Daarbij was in het vooruitzicht gesteld, dat uit dit fonds gelden beschikbaar zouden komen om onder andere de voormalige griendwerkersbehuizingen een zodanige opknappbeurt te geven dat erin kan worden overnacht. Voorts wordt gedacht aan uitbreiding van de faciliteiten voor kanovaarders. Bij het bezoek van 7 juni waren de invloeden van de begrazing door de Hooglanders op de Reuzenbalsemien goed te zien. Deze effecten zijn aanzienlijk.

Broedvogels 1970-2005

Niets is bekend over de broedvogels tot 1970, het jaar waarin de getijdenperiode afliep.

Samen met Leen Preesman waren er in de laatste 'tjzomer' twee excursies. De eerste, op 18 april 1970, was goed voor onder andere twee Ransuilen, 20 à 30 territoria van Winterkoningen, drie Matkoppen en 'veel' territoria van Ringmussen. De tweede excursie had plaats op 20 juni 1970. Voor die dag vermeldt het dagboek broedterritoria van onder andere Gekraagde Roodstaart en de Sprinkhaanzanger en de Grote Karekiet ieder één territorium. Ook waren er Bosrietzangers en net uitgevlogen jonge Grauwe Vliegenvangers. Matkoppen en Wielewalen kregen de notering 'diverse' in het dagboek en er waren wederom 'veel' Ringmussen. Dus ook tijdens de getijdenperiode broedden op de Esscheplaat soorten die er thans nog huizen. Van 20 mei 1971, de eerste Esscheplaat zomerexcursie na de afsluiting van het Haringvliet, geeft het dagboek onder andere een Boomvalk, diverse Zomertortels, Spotvogels en Wielewalen, weer één Grote Karekiet, slechts één Matkop en, opmerkelijk, een Roek.

Later, halverwege de jaren zeventig, voerde Jan van der Straaten enkele jaren ringonderzoek uit in het gebied. Van hem is de eerste min of meer complete broedvogelinventarisatie. Deze is te vinden in tabel I. Voor het boek *Vogels van de Hoeksche Waard* inventariseerden Cees Mesker en Janus Verkerk in 1992 de plaat opnieuw. De resultaten staan eveneens in de tabel. Daarna zou het bijna vijftien jaar duren eer het HWL-team met het meerjarige onderzoek zou aanvangen, een programma dat met een onderbreking in 2011, in ieder geval tot en met 2016 zou doorlopen. In

Als gevolg van de her en der gekapseide bomen biedt de Esscheplaat de Gekraagde Roodstaart een prima broedbiotop. De populatie nam gestaag toe en bevindt zich nu op een verheugend hoog niveau.
Foto: Hans Gebuis.

Aannemelijk is dat de Kleine Bonte Specht de Esscheplaat vanuit de oostelijker gelegen Biesbosch heeft bereikt.
Foto: Hans Gebuis.

2011 voerde het bewuste team op verzoek van Staatsbosbeheer een onderzoek uit in het Oude Land van Strijen.

Bosvogels

In de bijna een halve eeuw die verstreken sinds de aanvang van het broedvogelonderzoek op de Esscheplaat, veranderde de nationale avifauna aanzienlijk. Grote Karekiet en Zomertortel, voormalige broedvogels van het gebied, namen landelijk pijnlijk af. Beide zijn nagenoeg uit de Hoeksche Waard verdwenen. Voorts speelden natuurlijk bij de veranderde avifauna de ingrijpende landschappelijke ingrepen op de Esscheplaat in de voorbije zestig jaar een rol. Die metamorfose luide de komst van de boshabitat in, de biotoop die het gebied voor een breed scala aan bosvo-

gels aantrekkelijk(er) maakte. Tot slot was ongetwijfeld de nabijheid van de Biesbosch belangrijk. Daar speelde in de in totaal bijna 1500 ha metende griendgebieden zich veelal hetzelfde af als op de Esscheplaat, die hemelsbreed slechts ruim tien kilometer van de Dordtse Biesbosch verwijderd ligt. Het Hollandsch Diep en de belendende oeverlanden vormden een prima Ecologische Hoofdstructuur-passage voor bosvogels, waarlangs deze de Esscheplaat en ook de westelijker gelegen Hoogezandsche Gorzen konden bereiken.

Om het Sovon Vogelonderzoek Nederland mogelijk te maken de verkregen resultaten te laten aansluiten op landelijke onderzoekanalyses, hanteerde het HWL-team bij zijn inventarisaties de zogenaamde BMP-methode,

Eén van de voormalige griendwerkersbehuizingen, genaamd 'Koojsje,' op de Esscheplaat.
Foto: Arie Leijdens.

Het open karakter is kenmerkend voor grote delen van de Esscheplaat.
Foto: Arie Leijdens.

het Broedvogel Monitoring Project. De bij de onderzoeken in 1975-'76 en 1992 gevolgde methode is onbekend.

In een poging meer te weten te komen over het voorkomen van broedvogels in productiegrienden in bepaalde stadia van ontwikkeling, heeft Lebrecht (1961) aandacht besteed aan de gang van zaken in de Biesbosch. Hij ging daarbij uit van vijf griendjaarklassen met als laatste categorie de griendkavels die vier jaar na oogst hadden kunnen doorgroeien. Lebrecht stelde vast dat zes vogelsoorten, waaronder Winterkoning, Grasmus en Rietzanger, alweer konden broeden in grienden van een jaar oud. Zijn bevindingen waren dat de meeste soorten, waaronder Blauwborst, Matkopmees maar toch ook al Wielewaal, zich hervestigden in grienden met vierjarig hout. Zomertor-

tel, Gekraagde Roodstaart en Tjiftjaf keerden terug in grienden ouder dan vier jaar. Nadat van een belangrijk deel van de Esscheplaat in 1958 de productie werd gestaakt, gingen tussen 1969 en 1978 successievelijk kleinere kavels uit productie, zodat bij de eerste broedvogelonderzoeken rond 1970 een breed scala aan griendjaarklassen voorhanden was. Deze status heeft toen de broedvogeldiversiteit stellig positief beïnvloed.

Broedvogels 2006 tot en met 2016

Hieronder gaan wij wat nader in op de gang van zaken bij ruim twintig van de in totaal 69 in de tabel opgevoerde soorten broedvogels. Eerst die van de huidige nationale Rode Lijst. Van de Koekoek is het beeld tamelijk gelijkmatig, zij het dat ten opzichte van 1975-'76

De begrazing door de Schotse Hooglanders heeft grote delen van de Esscheplaat een open karakter gegeven.
Foto: Arie Leijdens.

De Esscheplaat wordt doorsneden door brede krekens, die destijds zijn aangelegd door de griendwerkers. In deze krekens huist een belangrijke populatie Grote Modderkruipers en er bevinden zich ook beverburchten. Foto: Arie Leijdens.

Soort	1975/76	1992	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Dodaars	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fuut	6	1	1	1	2	2	-	-	2	2	2	1
Blauwe Reiger	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Grauwe Gans	-	-	27	36	44	43	44	57	58	28	44	64
Soepgans	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1
Nijlgans	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Bergeend	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	-	6	4	-	1	3	2	2	2	1	2	1
Wilde Eend	60	66	14	10	7	7	11	7	3	3	6	3
Slobeend	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafeleend	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Kuifeend	2	3	2	1	2	-	1	-	2	2	-	1
Bruine Kiekendief	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havik	-	-	2	2	2	1	2	-	1	1	-	1
Buizerd	-	1	2	3	2	2	1	1	2	2	1	1
Torenvalk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	?	10	3	-	1	3	1	1	-	-	-	-
Waterhoen	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Meerkoet	6	15	2	3	2	1	4	3	-	1	2	2
Holenduif	8	1	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-
Houtduif	60	10	4	7	4	3	8	3	5	6	5	6
Zomertortel	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koekoek	12	3	3	5	3	3	4	7	5	4	4	3
Bosuil	-	3	1	2	1	1	1	1	-	1	-	-
Ransuil	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IJsvogel	1	1	1	2	2	1	1	-	-	3	3	1
Groene Specht	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	1	2
Grote Bonte Specht	1	10	11	24	14	18	18	17	24	18	18	26
Kleine Bonte Specht	-	-	1	3	1	1	-	-	2	-	2	3
Witte Kwikstaart	-	1	1	-	-	-	1	2	2	2	2	2
Winterkoning	130	73	141	164	150	114	93	122	133	122	119	132
Heggenmus	25	9	20	18	12	9	9	9	5	-	1	1
Roodborst	16	3	13	9	10	9	7	5	2	10	7	10
Nachtegaal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Blauwborst	-	4	4	-	3	-	-	-	1	-	1	-

Tabel 1 - Overzicht vastgestelde broedterritoria op de Esscheplaat.

De broedvogels van de Esscheplaat

het bestand met meer dan 50% terugliep. De Groene Specht staat op de thans van kracht zijnde Rode Lijst. Of dat op de volgende nog het geval zal zijn, is wellicht twijfelachtig. In tegenstelling tot elders in de Hoeksche Waard, waar de soort langs dijken en in dorpen tegenwoordig geenszins een ongewone broedvogel is, biedt de Esscheplaat deze soort niet zijn uitgesproken biotoop.

Spotvogel en Grauwe Vliegenvanger staan als 'gevoelig' te boek. Ook al omdat in deze streek de tijd voorbij is dat die twee tamelijk gewoon waren in dorpen en rond boerderijen, is het verheugend dat beide het althans op de Esscheplaat bolwerken, waarbij de Spotvogel in 2015 een verrassende uitschieter liet zien. Na een dip tussen 2010 en 2012 vormt het gebied voor Matkoppen één van de laatste

broedplekken in de streek. Sovon kwam in 2010 voor deze soort in de Biesbosch uit op 296 territoria, waardoor het belang van het nationaal park als 'matkoppentert' tot over de landsgrenzen reikt. Hetzelfde geldt voor de Wielewaal, die in 2015 op de Esscheplaat ook het beste beentje voorzette. In de Biesbosch stelde het Sovon-team vijf jaar eerder 32 territoria van oriolus vast.

Als op veel plekken in Nederland is de Zomertortel foetsie, hetgeen waarschijnlijk geldt voor de gehele streek. Dat de enige Zomertortel waaraan de streekvogelaars zich recent konden vergapen de overwinteraar bij het nabijgelegen Strijens was, is niet vrij van (cynische) humor, maar maakt het verlies wel extra schrijnend (Westerlaken 2016). Sovon kwam in 2010 voor de Biesbosch nog op

Soort	1975/76	1992	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Gekr. Roodstaart	9	12	17	9	14	11	18	14	22	28	26	26
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Merel	?	7	18	24	18	21	22	25	21	17	23	23
Zanglijster	20	5	8	19	20	11	11	14	11	11	17	15
Grote Lijster	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cetti's Zanger	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	1	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Rietzanger	3	-	2	-	-	-	2	-	1	2	-	-
Bosrietzanger	31	5	12	14	12	7	5	3	5	7	7	2
Kleine Karekiet	5	7	27	7	4	6	5	4	11	9	8	12
Spotvogel	10	-	1	1	2	2	1	-	1	1	6	5
Grasmus	20	2	11	10	9	10	7	13	17	18	5	7
Tuinfluit	37	26	47	67	66	52	75	58	69	61	55	57
Zwartkop	26	22	43	60	47	49	61	56	71	59	58	53
Tijftjaf	42	28	30	55	55	61	62	73	66	61	53	39
Fitis	120	>55	118	85	92	71	77	67	68	58	56	51
Grauwe Vliegenv.	-	3	4	2	5	7	5	2	6	5	7	8
Staartmees	-	-	4	4	5	4	2	3	7	3	4	4
Matkop	10	1	12	18	13	13	12	7	8	8	7	9
Pimpelmees	?	4	12	26	19	17	29	22	29	30	25	30
Koolmees	21	9	20	42	34	32	46	33	33	35	33	37
Boomklever	-	-	-	-	-	-	-	6	14	17	19	16
Boomkruiper	-	4	22	25	19	18	24	35	37	27	35	31
Wielewaal	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	4	2
Gaai	-	1	2	1	3	2	2	1	4	2	1	4
Zwarte Kraai	-	5	2	2	1	2	6	2	2	2	2	2
Spreeuw	?	2	-	7	8	9	8	11	10	10	13	11
Ringmus	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vink	3	5-8	25	52	41	41	49	67	54	51	64	76
Groenling	1	1-3	2	5	6	7	11	5	10	8	13	4
Putter	-	-	-	4	5	5	4	2	8	4	9	9
Appelvink	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4	4
Kneu	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	21	2	5	2	1	2	2	-	1	2	1	1

De Matkopmees, die op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels staat, is een bewoner van de Esscheplaat. Foto: Hans Gebuis.

41 territoria voor de Zomertortel. Het is één van de soorten waarnaar wij uitkijken wat de voor 2018 aangekondigde nieuwe Sovon-vogelatlas zal gaan melden over de landelijke stand van zaken. Ook de Ransuil pakte zijn biezen. Dat zou te maken kunnen hebben met de komst van de Havik, maar ook met de Bosuil. Rode Lijstsoorten Kneu en Ringmus verdwenen al tussen 1975 en 1992, maar het is opmerkelijk dat de Nachtegaal er niet in slaagt zich te vestigen. Dat is wél het geval in de meer westwaarts op de Hoogezandsche Gorzen gelegen voormalige griendcomplexen. Wellicht speelt een rol dat op grote delen van de Esscheplaat, zij het niet overal, ondergroei ontbreekt. Dat zou ook een uitleg kunnen zijn voor het feit dat de Heggenmus de Esscheplaat nagenoeg de rug toekeerde, een ontwikkeling die bij het monitoringteam

nogal verbazing wekte.

Onlangs luidde Sovon de alarmklok over de afname van de Wilde Eend met een teruggang van circa 30% sinds 1990. Het onderzoek gaat door, waarbij de aandacht zich zal toespitsen op de gang van de zaken tijdens de kuikenfase. Het is opmerkelijk dat het broedbestand op de Esscheplaat tussen 1992 en 2006 in elkaar klapte. Hoe de monitoring van de Wilde Eend in 1975/'76 en 1992 van de niet gemakkelijk te inventariseren Wilde Eend plaatsvond, is niet bekend.

Kleine Bonte Specht, Boomklever en Appelvink zijn soorten die waarschijnlijk het gebied vanuit de Biesbosch bereikten, zulks gestimuleerd door de voor hen aantrekkelijker geworden biotoop. Deze soorten scoorden in 2010 in de Biesbosch al 81, 18 en 24 territoria. De eerste broedverdachte Appelvink langs

Het Esscheplaat monitoringteam op pad, op de achtergrond het gebouw 'Koojsje.' Foto: Arie Leijdens.

In tegenstelling tot andere voormalige productiegrienen langs het Hollandsch Diep is de Nachtegaal geen regelmatige broedvogel van de Esscheplaat. Het ontbreken van dichte ondergroei als gevolg van de begrazing kan hiervoor de oorzaak zijn.
Foto: Hans Gebuis.

De Rietzanger broedt slechts incidenteel op de Esscheplaat.
Foto: Hans Gebuis.

de zuidrand van de Hoeksche Waard was een alarmerende man op 15 mei 2006 net ten westen van de Esscheplaat. De IJsvogel maakt deels gebruik van inviterende wandjes die leden van de vogelwerkgroep aanlegden. Bij de Bosrietzanger ligt de enorme populatie-explosie die plaatsvond in de jaren na de sluiting van het Haringvliet achter ons. Toen had de soort baat bij biotoopuitbreiding als gevolg van verruiging van grote rivier begeleidende

terreinen in het noordelijk Deltagebied. Fijn is de ontwikkeling bij de Gekraagde Roodstaart. Wat deze soort op de Esscheplaat in de kaart kan spelen is onlangs door een van ons beschreven (Ouweneel 2015).

De roofvogels

Voor Bruine Kiekendieven ontbreekt een geschikte broedbiotoop. Omdat deze in de buurt wel territoria bezet houden, zijn ze in het

Een nieuwkomer in 2016: de Roodborsttapuit.
Foto: Hans Gebuis.

Leden van het Hoeksche-waardse vogelwerkgroepsteam bezig met de broedvogelmonitoring van de Esscheplaat. Foto: Arie Leijdens.

zomerhalfjaar meestal op en rond de Esscheplaat te vinden. Sinds eind jaren negentig was de Havik een traditionele broedvogel, met soms zelfs twee paren. In 2015 bleef hij weg, maar in 2016 was er weer eentje. Een beletsel kan zijn dat het volwaardige boscomplex over het hoogtepunt heen is. Bij iedere storm kapseizen er hoge(re) potentiële broedbomen, zodat deze schaars zijn. Leden van het inventarisatieteam meenden vast te kunnen stellen dat destijds een ruimere openstelling voor het publiek er niet toe leidde dat de Havik de Esscheplaat de rug toekeerde.

Het verdwijnen van hoge bomen zou ook voor Zeearenden een handicap kunnen zijn om zich als broedvogel te vestigen. Gelet op hetgeen deze in Nederland en daarbuiten te zien geeft en de ligging en de structuur van

het gebied, is broeden toch niet bij voorbaat uitgesloten. Daarbij komt dat de Esscheplaat zich bevindt in de over de noordzijde van het Hollandsch Diep lopende corridor waardoor Zeearenden regelmatig wisselen tussen de Biesbosch en het Haringvliet en/of Krammer-Volkerak. Die passage vindt het jaar rond plaats, waarbij niet zelden Zeearenden op en rond de Esscheplaat blijven pleisteren. Met takken vliegende vogels werden er 's winters al waargenomen.

Oeverlanden Hollandsch Diep

De Esscheplaat maakt deel uit van een aanzienlijk groter complex dat de naam kreeg Oeverlanden Hollandsch Diep. Van deze Oeverlanden maken deel uit: de Zeehondenplaat en de in 2006 ontpolderde APL-polder,

De vaak tussen de Biesbosch en het Haringvliet pendelende Zeearenden maken gebruik van een langs de noordoever van het Hollandsch Diep lopende corridor, zodat de leden van het inventarisatieteam nogal eens Zeearenden boven zich hadden. Ook werden er met takken slepende exemplaren waargenomen. Foto: Hans Gebuis.

De broedvogels van de Esscheplaat

De Esscheplaat grenst aan de zogenaamde APL-polder, een voormalig akkerlandgebied met nu een open verbinding met het Hollandsch Diep, die op de achtergrond te zien is.
Foto: Arie Leijdens.

In 2015 werden sporen aangetroffen en rees al het vermoeden dat op de Esscheplaat een marter zou kunnen huizen. In het voorjaar van 2018 werd dat bevestigd. Er waren kort na elkaar twee zichtwaarnemingen, waarbij een lid van het broedvogelmonitoringteam op 12 mei erin slaagde het dier te fotograferen. Het ging om een Boommarter. Hoogstwaarschijnlijk is het dier ook een immigrant vanuit de Biesbosch, waar Boommarters zich tegenwoordig via cameravallen vaak presenteren.
Foto: Arie Leijdens.

De Zomertortel is een voormalige broedvogel van de Esscheplaat, hetgeen trouwens geldt voor de hele streek. En waar niet? In de winter 2015-'16 overwinterde één exemplaar bij Strijensas, op een steenworp afstand van de Esscheplaat. Foto: Arie Leijdens.

een voormalig akkerbouwgebied. Deze Oeverlanden zijn in totaal ruim 300 hectare groot. Het beheer is in handen van Staatsbosbeheer. In het westen grenst het complex aan de Hoogezandsche Gorzen. Tussen beide gebieden in bevindt zich de trektelpost van de vogelwerkgroep van HWL, de club die op verzoek van Staatsbosbeheer de Esscheplaat op broedvogels inventariseerde.

Dankwoord

In de laatste tien jaar namen 19 leden van de vogelwerkgroep aan de broedvogelmonito-

ring deel. Dit waren Ron Baggerman, Peter de Barse, Bert Batenburg, Remco van Beest, Ronald Dorst, Natascha Goemaere, Lilian Klepper, Menno Korbijn, Arie Leijdens, Eef van der Sluis, Arie Stiebolt, Koos Stoop, Raymond Taal, Joke Talma, Antoni van Tienderen, Ronald in 't Veld, Janus Verkerk, Marianne van der Waal en Hans Westerlaken. Voor hen alle waardering voor het verzette werk. Dank ook aan Nico de Bruin en Ernst Kraus van Staatsbosbeheer voor de instructieve excursies door het gebied.

■ P. de Barse & G.L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam, e-mail: glo@xs4all.nl.

LITERATUUR:

- Barse, P. de (2016):** 2006-2015. 10 jaar Broedvogelmonitoring op de Esscheplaat. Rapport Hoekschevaards Landschap/Staatsbosbeheer.
- Beusekom, R. van, P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & J. Thissen (2005):** Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Baarn.
- Bremer, L. van den, H. Schekkerman, C. van Turnhout & H. van der Jeugd (2016):** Wilde Eend in duikvlucht? Sovon-Nieuws 2:7-8.
- Korbijn, M., G.L. Ouweneel & H. Westerlaken (2011):** Veertig jaar broedvogelmonitoring Hoogezandsche Gorzen. *het Vogeljaar* 59(5):242-251.
- Lebret, T. (1961):** De vogelbevolking van de Biesbosch in de loop van het jaar. In De Biesbosch, land van het levende water. Zutphen.
- Mesker, C. (1999):** De Esscheplaat, Zeehondenplaat en Sasseplaat Oeverlanden in beweging. In: **Luitwieler, M., C. Mesker, R. Strucker & J. Verkerk:** Vogels van de Hoeksche Waard. Oud-Beijerland.
- Ouweneel, G.L. (1990):** De ontwikkeling van een voormalige getijdengriend langs het Hollansch Diep. De Levende Natuur 91:210-215.
- Ouweneel, G.L. (2015):** Dossier Gekraagde Roodstaart: de Esscheplaat en het nut van doorlopend broedvogelonderzoek. In *Vogelvlucht* 32:9-11.
- Slaterus, R., V. de Boer & Th. Muusse (2011):** Broedvogels van Nationaal Park De Biesbosch. Sovon Inventarisatierapport 2011/08.
- Westerlaken, H. (2016):** Zomertortel op de Sasseplaat, Strijensas van december 2015 tot maart 2016 en voorkomen in de Hoeksche Waard. In *Vogelvlucht* 34, maart 2016:21.